

IZ RIBARSKE PRAKSE

Josip Malnar,
Agrokombinat »Jasinje« — Slavonski Brod

Sadašnje stanje i perspektiva ribnjačarstva »Jelas«

Počeci ribogojstva u »Jelasu« datiraju uglavnom paralelno sa gradnjom rižišta. U to doba su se rižina polja nasađivala sa ribom, radi potpunijeg i potpunijeg iskorištavanja tla. Počeci uzgoja riže i ribe bili su na Ribnjačarstvu Našice, čiji je inicijator bio drug prof. Plancić. U Našicama se tada riža uzgajala u mrijestilištima za eksperimentalne svrhe, a na temelju rezultata iz Našica, Glavna direkcija slatkovodnog ribarstva organizirala je uzgoj riže i ribe u rižištima na Ribnjačarstvu Končanica. Rezultati su ponukali tadašnje više rukovodioce da se uzgoj riže povisi do maksimalnih granica, jer se je eksperimentalno došlo do podataka da se riža u našem klimatskom području može uzgajati, potrebe su tada bile veoma velike, a međunarodna razmjena je bila tek u početnoj fazi.

Uz prilično velike napore izgrađeno je Rižino polje. Na temelju iskustva iz Našica i Končanice u rižišta su nasađeni šarani, to je bio početak ribogojstva u »Jelasu«. Šarani su u rižištima pokazali veoma dobar prirast, uspjeh uzgoja bio je veoma dobar, tako da je »Jelas« u doba kada se pojavio ascites bio veliki proizvođač zdravog nasadnog materijala.

Normalizacijom međunarodnih odnosa, te uspostavljanjem trgovinskih odnosa sa dalekoistočnim zemljama, otpala je potreba uzgoja riže, ali je ostalo saznanje, da se može uzgajati ribe sa uspjehom, za kojima je bila velika potreba, u tadašnjoj priličnoj uskudici mesa.

Prišlo se rekonstrukciji rižišta i osposobilo ih se za uzgoj ribe. Povišeni su nasipi rižišta, dobila se veća dubina vode, time su stvoreni najvažniji uslovi za uzgoj ribe.

Ribnjaci Agrokombinata »Jasinje« sa starim površinama međaše sa zapadne strane putem Oriovac — Kobaš, sa istočne strane Brod. Stupnik — Kutina, sa sjeverne strane autoput Zagreb — Beograd, a sa južne strane dovodnim kanalom bivših rižišta, a sada ribnjaka koji se proteže od Lužana od brane na Orljavi do sela Kaniža.

U pogledu komunikacija ribnjaci su veoma dobro locirani, jer su tik uz autoput Zagreb — Beograd, željeznička stanica Oriovac udaljena je oko 4 km, a za eventualni vodeni transport Savom, Kobaš je udaljen oko 6 km. Prema tome lokacija u pogledu transporta je idealna.

Ribnjačastvo »Jelas« puni se sa vodom iz Orljave, koja imade prema podacima Direkcije za Savu oborinske površine kod Pleternice 1249 km². Zahvaća područje Požeške kotline. Dužina vodotoka Orljave do ulaza u dovodni kanal kod Lužana iznosi 80 km.

Količina vode u protoci Orljave isto tako prema podacima Direkcije za Savu od 1948 — 1961 god. najmanja je bila 1949 god. sa 51,354.000 m³, a najveća 1951 god. sa 159,500.000 m³. Ovi podaci se od-

nose do konca maja, kada možemo smatrati da do tog roka moraju biti napunjeni ribnjaci do normalne radne vode.

Ako uzmemo u račun količinu vode najmanje protoke od 1948 — 1961 god. sa 1949 god. u protoci od 51,345.000 m³, sa prosječnom dubinom ribnjaka od 1,5 m onda vodni režim dozvoljava u najlošijim uslovima do 31. V napuniti 3400 ha ribnjaka. Prema tome količine vode u nikojem slučaju ne smije biti sporna u pogledu proširenja ribnjaka do 400 ha. Prošle godine izgrađeno je 525 ha te sadašnje površine zauzimaju 2101 ha.

Kvalitet vode u pogledu kemizma je veoma dobar, otpadnih voda nema, a imade izgleda da se u dogodno vrijeme neće graditi neke nove tvornice, koje bi uzvodno od Lužana zagađivale vodu.

Kao i kod svih većih ribnjačarstava u Jugoslaviji tako je i u »Jelasu« uведен poluintenzivni sistem, sa dvoljetnim i troljetnim uzgojem. Proizvodnja mlada je u slobodnom mrijestu, kao i u Našicama, koji se do sada pokazao kao dobar.

Radi potpunijeg iskorištavanja ribnjaka nasaduju se i u drugim ribnjačarstvima t.j. linjak, som, smud. Prošle godine su uvrštene u proizvodnju biljojedne ribe bijeli amur i tolstolobik, koji su pokazali dobar prirast. Nasadeni su sa oko 0,50 kg a kod ribolova bili su težine 3 — 3,50 kg. U programu imademo uvođenje ljuskavog šarana u većem formatu kao i sporednih riba, na račun redukcije maloljuskavog šarana, koji je sada najviše zastupan.

Za hranidbu ribe koristi se najvećim djelom ječam, nešto manje pšenica. Sa ovim načinom ishrane odrazio se i kvalitet mesa. Veoma nam je dobro poznato da svako ribnjačarstvo hvali svoju ribu, ali ovom prilikom treba napomenuti, da je jedna grupa stručnjaka iz Italije bila iznenađena sa kvalitetom našeg šarana u ljetno doba. Vođa te grupe izjavio je da će to publicirati u stranim stručnim časopisima.

Taj kvalitet je rezultat hranidbe ribe, koja ima veći procenat proteina. Osim toga riba živi kroz cijelo vrijeme u dovoljnoj kubaturi vode.

U sistem uzgoja u »Jelasu« uведен je sistem dijelom gušćeg nasadivanja ribe većih komadnih težina sa početkom hranidbe u aprilu, koji se izlovljavaju već u maju za konzum. Time se riba prereduje na 600 — 700 komada na ha. koja do jeseni naraste na 2,5 — 3 kg.

Ovim načinom je prošle godine uspostavljeno kontinuirano snabdjevanje tržišta preko cijele godine, te je isporučeno do jesenskog ribolova 350 tona ribe. Glavnim djelom »Ribarskom gazdinstvu« Beograd.

Unutrašnji transport orijentiran je na dekolviljski kolosijek 0,76 m. Raspoložemo sa tri motorne lokomotive izgrađene u vlastitim radionama, te 11 vagoneta četveroosovinska. Kapacitet tog voznog parka uglavnom je do sada zadovoljavao.

Vanjski transport orijentiran je u tuzemnom saobraćaju na kamione s kisikom, a za inozemni saobraćaj »Jasinje« raspolaze sa tri specijalna motorna vagona za prevoz ribe.

Ribnjačarstvo »Jelas« zapošljavalo je do sada 61 radnika na 1947 ha, odnosno oko 25 ha na jednog radnika. To znači da je u usporedbi sa drugim ribnjačarstvima »Jelas« najmanje opterećen sa radnom snagom.

Radnu snagu predstavljaju mještani okolnih sela Oriovac, Radovanje, Kuti i Kobaš. Stanove za radnike na ribnjacima nema. Na posao dolaze svakodnevno ujutro, poslije radnog vremena vraćaju se kući. U glavnom svi imadu svoje malo seosko gospodarstvo. U tehniku rada postepeno su ulazili, paralelno sa razvojem ribnjaka.

Od radiona postoji na ribnjaku drvodjelska radiona sa jednim, a povremeno sa dvojicom radnika. Mehanička radiona zapošljava jednog radnika za tekuće sitne popravke.

Nabava potrebnog reprodukcionog materijala obavlja se preko zajedničke komercijalne službe. Najveću stavku tu predstavlja riblja hrana, kojom se ribnjačarstvo isključivo snabdjeva od vlastite proizvodnje Kombinata.

Prodaja ribe isto tako se obavlja preko komercijalne službe, a najveći kupac naše ribe je »Ribarsko gazdinstvo« Beograd. Sa »Ribarskim gazdinstvom« sklopljeni su dugoročniji aranžmani. Za izvoz riba se otprema preko »Kornata« poslovnice udruženja u Zagrebu. Manje količine prodaju se u okolici i preko ugostiteljske mreže Agrokombinata »Jasinje«. U prijašnjim godinama kao i prošle godine riba je na vrijeme rasprodana. Bilo je čak slučajeva da je potražnja bila veća od proizvedenih količina.

Ribnjačarstvo »Jelas« podržava suradnju sa našim naučnim ustanovama i to sa Institutom za slatkovodno ribarstvo u Zagrebu, na polju primjene savremene nauke i tehnologije, te sa Zavodom za biologiju i patologiju ribe Veterinarskog fakulteta u Zagrebu na polju suzbijanja bolesti i parazita ribe, primjeni profilaktičkih mjera te novih dostignuća na tom području.

PERSPEKTIVE DALJNJEG RAZVOJA

Osnovni limitirajući faktori za gradnju ribnjaka jesu voda i tlo. Što se vode tiče vidjeli smo da je Orljava u najlošijim uslovima takvog kapaciteta, da može osigurati vodu za 3500 ha. To znači da »Jelas« može osim postojećih površina sagrađiti daljnjih 1500 ha.

Što se tla tiče Agrokombinat »Jasinje« raspolaze sa većim površinama zemljišta sklonim poplavama, za ratarsku proizvodnju problematičnima. Te se površine prostiru desno od dovodnog kanala kod Lužana i Kobaša, zatim desno uz Mrsunju uz ribnjak XIX, te lijevo od ribnjaka XIX prema Jeliku.

Zahvati za proširenje ribnjaka na tim površinama imadu mnogo veće opravdanje, radi toga što je mnogo jednostavnije i jeftinije ta područja potopiti, jer su veoma sklona poplavama, nego ista područja veoma skupim meliorativnim zahvatima isušiti. Agrokombinat »Jasinje« imade računa taj zahvat izvesti makar orijentirao proizvodnju na ekstenzivan način, jer će na taj način ipak imati neku dobit, a gubitaka nikako ne može biti.

Orijentaciju takovih zahvata i proizvodnju »Jasinje« može izvesti jer raspolaze vlastitom površinama zemlje, dovodna i odvodna mreža postoji, a cijena izgradnje jednog hektara ribnjaka sa vlastitom mehanizacijom i organizacijom izvedbe ne prelazi 400.000 st. din. što je veoma jeftino.

Paralelno s time potrebno je povećati površinu poprečnog profila dovodnog kanala, da se vođa može kaptirati u vrijeme proljetnih poplava, kada je voda kvalitetnija. Osim toga ribnjaci mogu preko zime ostati suhi izloženi atmosferijalima, što veoma povoljno utječe na kasniji prirast ribe. Na taj način moguća je i efikasnija borba protiv parazita i bolesti ribe. Ovakav način gospodarenja moguć je samo na ribnjačarstvima sa puno vode, među koje svakako spada »Jelas«.

Zajedno sa tim zahvatima u programu je i kompletiranje ribnjaka sa potrebnim sredstvima za rad. U programu je što veća primjena mehanizacije u tehnologiji odnosno u operativi, radi što jeftinije proizvodnje ribe. Detalji sa tog područja biti će posebno obrađeni. Zimovnici na novim površinama biti će izgrađeni sa centralnim ribolovnim mjestom, kao što je to izvedeno u Čehoslovačkoj na ribnjačarstvu Hluboke na Vltavi.

Radi direktnog utovara ribe u transportna sredstva zimnjaci će biti povezani tvrdim putem. Na

taj način će »Jasinje« biti u stanju dnevno otpremiti u zimi do 100 tona ribe, sa utovarom na dva mjesta. U ljetnom ribolovu na ta dva mjesta moći će se otpremiti od 60 do 70 vagona ribe ljetnog ribolova.

Unutrašnja organizacija radi efikasnije operative predviđa dva rajona tj. stare i nove površine koje djeli drum Brodski Stupnik — Kutli. Stare površine sa 1036 ha, a nove sa 1030 ha, za sada. Radne grupe tih rajona radit će odvojeno na realizaciji proizvodnog plana, jer se s obzirom na velike površine i udaljenosti, ne može iz jednog mjesta direktno rukovoditi tekućom operativom.

Sa već sadašnjim i posebno budućim površinama od eventualno 4000 ha ribnjaci će predstavljati velikog proizvođača mesa, a istodobno velikog potrošača ratarskih proizvoda »Jasinja«, što će se morati imati u vidu kod zajedničkog proizvodnog plana A. K. »Jasinje«.

Kroz par godina proizvodnja bi trebala da se popne na 1500 kg/ha što bi na 4000 ha iznosili oko 600 vagona ribe. Pod pretpostavkom konverzije od 2,50 kg, potrebe na ribljoj hrani iznosile bi 1500 vagona.